

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының
Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң,
жылчы чоннар депутаттарының область Советиниң органы

СЭКП-ниң Кызыл хооркомунда (1 арын).
Кызылдын үлетпүр болгаш тудуг черлериниң бүгү коллективтеринге хоорайны аш-чем комбинатының коллективиниң кыйгыры (1 арын).
Тыва автономуг областың транспорт организацияларының чолаачыларына, септекчилеринге, инженер-техниктиг ажилдакчыларына

Кызылдын автотранспорт конторазының чолаачыларының, септекчилериниң болгаш инженер-техниктиг ажилдакчыларының кыйгыры (1 арын).
Бистин областа (1 арын).
Көдээниң бот-тывынгыр урай-чүүлүнүң Москвага Бүгү-россий көрүлдизиниң түнел концерти (2 арын).
С. Алет.—Колхозтарга көдээ Со-

веттерниң удуртулганының деңгелин бедидер (2 арын).
Германияның Социалистг чаңгыс-ай партиязының IV съездинге апрель 1-де эш А. И. Микоянның чугаазы (3—4 арынар)
Бералиниң бдүрүлгелериниң ажилчы чоннары-биле СЭКП-ниң төлээлериниң ужуражышкыны (4 арын).

МАЙ МУРНУНУҢ СОЦИАЛИСТИГ ЧАРЫЖЫ

Коммунистг партияга удурткан совет улус бодунун Төрээн чуртунун моон-даа ырай чекетелишкениниң дээш, ажилчы чоннарың чагай амыралының болгаш культуразының улам дүргөн көдүрүлүшкүнү дээш улуг күженишкени-биле демисе-жилп турар. Ол күженишкени чагай үрө түнелдерин берип турар.
ССРЭ-ниң Дээди Советинге социал-листг чарыш-биле ажилчы чоннар улуг чедишкениниң чедиш алган. Хөй-хөй бдүрүлгө черлери биригип кварталдың бдүрүлгө планын эки көргүзүлгөргө күсеткен. Көдээ ажил-агынын ажил-ишчилери чакы тарылгага белеткеди чедишкениниң чорудуп келген.
Ам ажилчы чоннар май мурнунун социалистг чарыжын чер бүрүдө калбартып турар. Май мурнунун социалистг чарыжын калбартып дугайында үлетпүр болгаш тудуг черлериниң бүгү коллективтеринге Кызыл хоорайны аш-чем комбинатының база бүгү чолаачыларга болгаш транспорт черлериниң септеге ажилчыларына Кызылдың АТК-зының коллективтериниң кыйгырлары бүгүгү «Шын» солунда парла-тылып турар.
Май мурнунун социалистг чарыжының инициаторлары бо чылдың биригип кварталының планын чедишкениниң күсеткенер. Хоорайны аш-чем комбинаты 1954 чылдың биригип кварталының бдүрүлгө планын 105,2 хуу күсеткен. Ында эштер Тонких болгаш Гладков оларның хлеб быжыраар бригадалары боттарының бдүрүлгө онаалдаларын үргүлчү ажыр күсүдөп, чүгле эки шынарлыг продукцияны кылып үндүрүп турарлар. Коллектив бодунуң бүгү аргаларын санап көргөш, Май 1-ниң байырлалына алдар кылдыр чаа хүлээлгелерин алган. Бо чылдың дөрт айларының бдүрүлгө планын апрель 24-те күсүдөп, күш-ажылды бдүрүлгөчүлүүн 5 хуу бедидерин, продукцияны бот-үнезин 4 хуу чингедирин коллектив хүлээген.

Кызылдын автотранспорт конторазының коллективни база чаа, бедик-кен хүлээлгелерин алган.
Май мурнунун социалистг чарыжына киргеш, бедик негеделерин хүлээлгелерин ап турар бдүрүлгө черлериниң, колхозтарның, МТС-терниң болгаш тус-тус ажилчыларының, колхозчуларының, механизаторларының саны улам-на көвүдөп турар. Шагаан-Арыг МТС-тиң алдыгы трактор бригадалының бригадирин М. Назытынын бижип турары:
— Маленков аттыг колхозтуң бо чылдың шигээдип алыр чаа черлериниң гектар бүрүзүндө 20 центнер тарааны алырын хүлээнген бис. Тракторларның хонукта үзүктөл чок ажилдары: хүндүс—плинртээшкениге болгаш чаштырышкына, дүне—жур черлер чарынага ажилдарын хандыраар бис. Механизатор бүрүзү он беш аът күштүг трактор-биле 1100 гектар черни ажилдап кылырын хүлээнип турарлар.
Хоорай, көдээниң бүгү ажил-ишчилери боттарының бүгү күштерин Коммунистг партияның болгаш Совет чазактың салган сорулгаларын амыралга боттандырыныче мөөнөт турар. Совет кижилерниң күш-ажылчы көдүрүлүшкүнү, чогаалдыкчы инициативаны, бдүрүлгө планын долдуур болгаш ажыр күсүдөп, чакы тарылганы кыска хуусаада бедик шынарлыг эрттиреринче, малды чаш төлүн бүрүн камгалап алырыныче укладылары — партия, профэвилел болгаш ажил-агыгь организацияларының кол сорулгазы болур. Кайда-ла массаның инициативаның изни-биле деткээн, социалистг чарыштың айтырынын кайда-ла шын тургускан болду, мында эки түнелдер чедиш алдынып турар. Социалистг чарыштын ужура-дузанын кайда-

Кызылдын үлетпүр болгаш тудуг черлериниң бүгү коллективтеринге хоорайны аш-чем комбинатының коллективиниң КЫЙГЫРЫ

Бистер, хоорайны аш-чем комбинатының ажилчылары болгаш албан-хаакчылары, аш-чем болгаш үлетпүр барааннарына күрүнениң үүрмөктөп садар өртктериниң чаа чийгелдезиниң дугайында ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиниң болгаш СЭКП ТК-ның Доктаалы диннап чугаалажып көргөш, совет кижилериниң материалдыг чагай чоруун экижидериниң дугайында партияның болгаш чазактың чайгылыш чок политиказын улам улуг ханышкын-биле демдегелеп тур бис.
Партияның болгаш чазактың сагыш салымшыкынына харын кылдыр үлетпүр бдүрүлгелериниң коллектив бдүрүлгөчүлүүнү тәрээн күрүнезинге шупту чүвени ол кылган бе дээрзиниң айтырын бодунун мурнунга салып турар.
Бистер, аш-чемчилер, 1954 чылдың биригип кварталының планын 105,2 хуу күсеткенис, боттарының бдүрүлгө планнарын үргүлчү ажыр күсүдөп турар болгаш чүгле эки шынарлыг продукцияны бдүрүп үндүрүп турар №1 хлеб быжыраар черде эш Тонкихниң хлеб быжыраар бригадалы база №2 хлеб быжыраар черде эш Гладковтуң бригадалы ажилга эки түнелдерлиг болган.
Чедиш алдынган көргүзүлгөр ам-дал ыракта четпес деп чүвени билдир бис. Бистин ажилымыста ам-даа ажилатынмаан иштики курлавырлар бар.
Бистин коллективизм бодунуң бар аргаларын санап көргөш, ажилчы чоннарының материалдыг байдалын

экижидер дугайында партияның болгаш чазактың сагыш салымшыкынына харын кылдыр база бүгү улустун чоокшулап олурар байырлары Май 1-ге алдар кылдыр бодунга чаа, бедиктен социалистг хүлээлгелерини адыр деп шийтирлээ:
1. 1954 чылдың дөрт айларының планын апрель 24-те күсүдөп.
2. Продукцияны чүгле кончук эки болгаш эки шынарлыг кылдыр үндүрер.
3. Дериглерни болгаш механизмдерни эки, ажил шагын таарыштыр ажилдап тургаш бдүрүлгөниң бүгү-ле чорудулгаларына күш-ажылдык бдүрүлгөчүлүүн 5 хуу бедидер.
4. Бдүрүп үндүрүп турар продукция бот-үнезин планга удур 4 хуу чингедер.
5. Далганын шишкит турар болгаш хөдөп турар үеде чидиргини эвээждер.
6. Хоорайны болгаш аш-чем комбинатының девискээрин чагайжыларына идеякелгип киржир.
Май мурнунун социалистг чарыжына бедиктен хүлээлгелерин боду-вуска албышаан, бистер хоорайны үлетпүр болгаш тудуг бдүрүлгелериниң бүгү коллективтери бистин үлө теривисти эдерерин болгаш Май Берге алдар бдүрүлгөн социалистг чарышка киржирини кыйгырдыкыс.
Оң-биле калы үстүндө айтынган пункттарын талазы-биле социалистг чарышче дааранылга комбинатының коллективини кыйгырдыкыс.
Коллективтиң даасканын өзүгаар хүлээлгеге ат салганнар:

- Хоорайны аш-чем комбинатының директору КИРИЛЛОВ.
Партия организациязының секретары ВИКТОРОВА.
Профком даргазы АНАНИН.
Кондитер цехиниң мастери ПЕТРОВА.
Плановик КЛУШИНА.
№1 хлеб быжыраар чериниң бригадирини ТОНКИХ.
Кондитер цехиниң бригадирини СЕРПАЧЕНКО.
№2 хлеб быжыраар чериниң бригадирини ГЛАДКОВ.

Май 1-ге алдар кылдыр

ВЛАДИВОСТОК. Артемовскиниң №7—БИС шахтазының коллективиниң эгелекчи чоруун өзүгаар Приморьениң хөмүр даш бассейниде май мурнунун социалистг чарыжы калбарган. Забойларның ажилдап турар шугумундан хөмүр даш казылдакчы немелде капитал чарыгдалдар чокка улгатырар дээш дажылар демисежилп турарлар.
Май мурнунун чарыжының баштайгы хүнерин Сучанскиниң №1—3, №25—26 шахталарының, Вороши-

ловск, Лоповенск, Тавричанск шахт эргелелдериниң дажылары чаа-чаа күш-ажылчы чедишкенин берди демдегеленер. Олар биригип кварталды онаалдазын хуусаазында дыка эрте күсеткенер. Чүгле сөөлгү беш хонуктуң дургузунда онаалдадан ажыр элээн каш эшелон хөмүр дашты берген.
Бо хүнерде Приморьениң хөмүр даш бассейниниң бдүрүлгелериниң барык-ла үштүк ийизи пландан ажыр оттууар чүдүлү берип турар. (СЭТА).

БИСТИН ОБЛАСТА

Солун лекция

Чокта Кызылда күрүнеңиң башкы институтунуң хуралдаар залына хоорайның партияжи-совет активчилери, тускай эртемчилер, башкылар, студентилер болгаш өске-даа профессионалы ажилдакчылары ажил шагының сөөлүндө чыгып келгенер.
СЭКП Тыва обкомунун бир дугаар секретары эш С. К. Тока келгенерге СЭКП ТК-ның февраль-март Пленумунуң шийтирлериниң дугайында лекцияны номчана. Эш Тока областтың ажилчы чоннарының мурнунда турар ажил-агыгь-политиктиг сорулгалары, ылангыч тараа бдүрүлгени көвүдөдириниң база кур болгаш куруккан черлерин шигээдип алырыны дугайында сорулгалары лекцияны чугаалаан.
Лекцияга олурдушканнар партияны болгаш чазактың салып турары улуг сорулгалары улуг кичээнгей-биле диннааннар.

Чаш мал ажаалгазы

Өвүр районнуң «Кызыл тул» көдээ ажил-агыгь артелиниң малы түлүктөп төрүп турар. Ам 1129 баш мал төрөөн болгаш чаш төлү менди доругуп турар.
Колхозтуң хойжулары эштер Намажык, Долума, Адайлык, Оржунмаа 1112 баш төрөөн хой, өшкүзүнүн, чылгычы эш Лопсак биле инекчи эш Очур төрөөн малының чаш төлүн чидиргип чокка камгалап алган өстүрүп турарлар.

Бедик дүжүм дээш демиселде

«ССРЭ-ниң көдээ ажил-агыгьин улам ырай хөгжүдөр хемчеглер дугайында» СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң төгүдүг шийтирлерин амыралга боттандыраар дээш Чөөн-Хемчик районда Калинин аттыг колхозтуң агроному эш Гаршков эки ажилдап турар. 1954 чылда бүгү тарылга шөлүндө бедик дүжүттү чедиш алыры-биле колхозтуң тарылга белеткелни эки чорудуп, тарылга шөлүнге чажар бүгү культураларының үрезинин бүрүн арыглап, чакы тарылганың чепсек-херекселдериниң септелгезин дооскан. Ол ыш-каш тарааның дүжүдүн бедидер сорулга-биле тарылга шөлүндө 1300 центнер өдөкти, 58 центнер хүлдү төп, нопаа культураларын баш бурунгаар өстүрер чыгыткылыг черлерин болгаш ирик-өдөкти 9500 саважыгаштарны кылып белеткээн.
Эш Гаршков кур болгаш куруккан черлерин бүрүн шигээдип ап тургаш, бедик дүжүт чедиш алырының талазы-биле эвээш эвес ажилдарыны кылып турар. 1953 чылда Кара-Сугнуң ховузнун сугат-биле хандырып, мында 180 га кур черин тарып, га бүрүзүнге 1,75 центнер кызылгасты хана карактай чажарын, база Улуг-Ховууда аңдартын-

Чолаачылар

КОМБУИ-ООЛ.
ЛЫКОВ.
КУСКАШЕВ А.
ПОТЫЛИЦЫН В. В.
СЕПТЕКЧИЛЕР:
СУБОЧЕВ.
СОРОКИН.
СКОРИКОВ.
Сорокин.
Чертова.
Ячменев.
Кривенко.
Попеляев.
Зайцева А.
Синкевич.
Вахрушев.

Ленин аттыг колхозта

ТУРАН. (Телефон-биле). Биш-Хем районнуң Тарлагда Ленин аттыг көдээ ажил-агыгь артелиниң мурнакчы малчынары эштер Баазан, Чолдак-оол олар 1954 чылдың биригип кварталында 250 төрүүр хойлардан 250 хураганнары чидиргип чокка алганнар.
Колхозта картофель болгаш ногаа культураларының бригадалы 42 парник рамалары болгаш 10100 ажыг ирик-дорурак савалары кылып дооскан.
Колхозчу чолаачылар
Чөөн-Хемчик районнуң Баян-Талада «Октябрь 30 чылы» колхозтуң чолаачылары алган хүлээлгезин чедишкенини боттандырып турарлар. Эш Алдын-оол «ГАЗ—51» деп чүк сөөртүр машина-биле хүнде 6 кубометр тудуг материалын сөөртүр тургаш, ортумаа-биле 12—15 кубометр чедир, эш Байыр «ЗИС—5» деп машина-биле хүнде 8 кубометри сөөртүр тургаш, ортумаа-биле 16—20 кубометр чедир күсүдөп, социалистг чарыштың мурнакчылары болуп турарлар. Олар чүгле чүк сөөртүрүнүң нормазын күсүдөп турар эвес, харын хостуг үелеринде техниканы сонугурап чоруур колхозчуларга боттарының билдин дамчыткан бээр дээш эштер Машпак, Куш-каш-оол, Белек болгаш оон-дав өскелерин чолаачы мергежилниге өөредип турар.

СЭКП-ниң Кызыл хооркомунда

СЭКП-ниң Кызыл хооркомунуң доктаатканы болза:
1. Май мурнунун социалистг чарыжын калбартып дугайында үлетпүр болгаш черлериниң бүгү коллективтеринге хоорайны аш-чем комбинатының база бүгү чолаачыларга болгаш транспорт черлериниң септеге ажилчыларына Кызылдың АТК-зының коллективтериниң кыйгырларын чүдүлдү деп көөр.
2. Хоорайны аш-чем комбинатының болгаш Кызылдың АТК-зының коллективтериниң кыйгырларын ажилчыларының, инженер-техниктиг ажилдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының хуралдарына чугаалажырын болгаш күрүне планынын хуусаа бетинде күсүдөп хүлээлгелерини элгаш, май мурнунун социалистг чарыжына кирерин үлетпүр, транспорт болгаш тудуг черлериниң партия эге организацияларына база профэвилел организацияларына хүлээдир.

Көдээниң бот-тывынгыр уран-чүүлүнүң Москвага Бүгү-россий көрүлдезиниң түннел концерти

Апрель 1-де ССР Эвилелиниң Улут театрына көдээниң бот-тывынгыр уран-чүүлүнүң Бүгү-россий көрүлдезиниң түннел концерти болуп эртен.

700 ыраажылардан тургустунган көдээниң 14 ыр коллективтери составтыг каттышкан ырың ыраажыны-биле концерт эгелген. Коммунисттик партияның шыгыраагайы, ССРЭ-ниң улустарының найырамын болгаш аас-кежин алдаржыткан «Партияга четирдивис» (музыказы К. Массалининовтуу) деп ыры, С. Тулюковтуң «Чекетел, бистичер» база М. Глинканың «Алдаржы» деп ырлары байырталды болгаш деп чыгылаан турган. Ол нити ыры ССР Эвилелиниң Улут театрының симфоникти оркестри (диржбери—РСФСР-ниң уран-чүүлдериниң алдарлыг аялдамчызы профессор В. Соколов) үдээн.

Орус улустарының болгаш Россия Федерациязының өске-даа улустарының ыры байдактарын көргүскен хөй саныг колхозчу ырылар улут сонуурганчыг болган.

Свердловск областың Нижне-Салдинский районуң Калинин аттыг колхозунун нити ыры (удуртукчузу—көдээ клуб эргелекчизи Ф. Степанов) «Уралдың хандыкаразы» деп лириктиг ыры ырлаан. «Узун кулактыг колданчыгаш» деп хөглүг, музыкалыг сатираны Степанов көргүскен. Молотов областың Большая Соснова суурунун нити ыры болгаш танец бөлүк (удуртукчузу— баянист М. Каракулов) колхозчуларын чогаалды тургусканы «Хандыгыгаш» деп ырлап, танышпап тургаш ыраажыны күөсеткен. Воронеж областың Шестаковский машина-трактор станциязының нити ыры киржикчилери (удуртукчулары—МТС-тиң үчөгүчү Т. Рыгузова биле комбайнер Н. Кривых) амьдыралчы кожомыкты эң эки күөсеткенер. Колхозчулар Кружилни биле Косоножкни оларны чогаатканы «Сторонушка, сторонушка» деп ыры Ростов областың Чкалов аттыг колхозунун ыр коллективни (удуртукчузу—колхозчу Е. Халивин) ырлап күөсеткен. «Брак черден казак чоруп ор» деп амгы үеңик кубаны ыры Краснодар крайының Крымский районуң Ленин аттыг колхозунун нити ыры (удуртукчузу—башкы А. Клименко) ырлаан. «Хөгелжилер, өңдүк кыстар» деп улустуң ыры колхозчулар С. Карзина биле Е. Зиминая удуртка, Архангельск областың Каргопольский районуң Калинин болгаш Хотеновск көдээ Советтериниң херэженериниң нити ыры күөсеткен. Воронеж областың Бобровский культура бажымының нити ыры (нити ырың удуртукчузу—А. Сердюков) композитор К. Массалининовтуң орус болгаш украин улустарының бузулбас найырамын алдаржыткан «Чекетел, Украина» деп ыры күөсеткен. Курск областың Обоянский районуң Долженковский көдээ Советиниң колхозчуларының ыры көдээ клуб эргелекчизи И. Русановтуң удуртулганы-биле орус улустуң ыры, танышпап ыры күөсеткен. Удмурт композиторларның «Анык чер» болгаш «Магада, акы» деп ырларын Удмурт АССР-ниң Мало-Пургинский районуң «Ож-Пуга» колхозунун нити ыры (ырың удуртук.

чузу—башкы М. Маштаков) күөсеткен.

Солист-ыраажыларның ырлары бедик музыка культуразы-биле ылгалган. Орус улустуң «Кудук чанында» деп ырызы Москва областың Ногинский районуң Сталин аттыг колхозунуң саанчызы Л. Марохотова улут чедикшининг ырлаан. ССР Эвилелиниң Улут театрының симфоникти оркестриниң үделгежи-биле Чайковскийниң «Чирик-кызыл каданы» деп операзындан Лиза болгаш Полина деп дүэтти Калининград областың Приморье районуң бот-тывынгыр уран-чүүлүнүң киржикчилери А. Фролова биле Д. Десяткина күөсеткенер. Ставрополь крайың Нездобненск МТС-ниң инженери солист В. Серебряков, Бурят-Моол АССР-ниң Кяхтинский районуң көдээ клубунун эргелекчизи К. Шулунова олар ол ырыны чедикшининг ырылашканынар. Колхозчуларын күш ажылын көргүскен «Шыкта» деп ыры Коми АССР-ниң көдээ уран-чүүлүнүң киржикчилери А. Истомин биле Х. Артеев олар эки күөсеткенер. «Хемчигешче үе берейн бе» деп улустуң ыры (уран-чечен сыгыт) Белгород областан келген Н. Стариков мастержи өзү-биле күөсеткен. «Мээң барабаным» деп кожомыкты Т. Окулова биле Ю. Юрков (Молотов область) чедикшининг күөсеткенер.

Тыва автономуг областың Молотов аттыг көдээ ажал-агыр артелиниң колхозчузу М. Дакпийның колхозчу кадарчының төрөөн чериниң каас-чаражының болгаш байының дугайын ырлаан хөмөй ырызын көрүкчүлөр изин-биле байырлааннар. «Ийн агрономдуң дугайында» деп чечен кожомыкты Псков областан келген Пегорский районуң улутпур комбинатының аргыкчызы Е. Лебедева биле Карамышевский районуң культура бажымының инспектору Т. Николаева олар ырлааннар.

Тула областың Богородицкий районуң культура кидизиниң эргелекчизи В. Подрезов С. Васильевтиң «Россия» деп шүлүүн хей-аыт кирешининг номчаан.

Чкалов областың Покровский районуң культура бажымының баянистериниң башкы В. Зайцевке удуртка ансамбли улут чедикшининг ойнаан.

В. Маяковскийниң «Чаа бажыкче көшкенини дугайында литейщик Иван Козыревтиң рассказы» деп шүлүүн Пенза областан келген М. Шедухин ырың юморжу өзү-биле номчаан.

Чита областың Карымский районуң Урульга суурунун 33 чурттакчылары составтыг симфоникти ансамбли (удуртукчузу—башкы А. Маккавеев) орус темалыг фантазияны улут мастержи өзү-биле күөсеткен. Сталинград областың Котельниковск МТС-тиң комбайнери М. Миронов ансамблдиң үделгежи-биле «Төрөн чурт» деп улустуң ыры ырлаан.

Калуга, Киров, Свердловск, Рязань, Сталинград, Тула болгаш Чкалов областарыны база Марий АССР-ниң колхозчуларының болгаш МТС-тер аялдамчыларының орус улустуң хөгжүм херекселдериниң оркестрлериниң каттышкан нити оркестри украин улустуң «Калбак

Днепр мөреп болгаш човууртап чыдыр» деп ырызын база А. Андреевтиң «Концерт вальсын» бедик мастержи өзү-биле көргүскен. Ол-ла оркестриниң үделгежи-биле Калуга областың Малоярославский районундан келген башкы Г. Громадская «Оруктува чүге кайгап көрүп тур сен» деп орус улустуң ыры эки ырлап күөсеткен.

Бөлүк акробатчылар Н. Мартишова, А. Шахурина (Свердловск область), П. Новиков (Брянск область), Т. Аляндина, И. Романовский (Горький область), Н. Нецаева болгаш В. Крючков (Молотов область) оларның оюнун көрүкчүлөр сонуургал-биле көргөннер.

Темпераменттиг пляскаларын болгаш танышпап тургаш ыраажыларын концертке көргүскен. Калинин областың Кашинский районуң культура бажымының танец коллективиниң киржикчилери боттарының тургусканы дөн ажылдыг колхозчуларын күш-ажылын көргүскен «Ленок» деп танецти көргүскен. Астрахань областың Икрянинск, Зеленинск болгаш Красноярск Культура бажымының каттышкан танец коллективни орус кадрчыды күөсеткенер. Свердловск областың танцорлары—Тимирязев аттыг көдээ ажал-агыр артелиниң колхозчулары болгаш Висимский районуң Культура бажымының танец коллективни «Уралдың кудазын» көргүскенер. Москва областың танцорларының көргүзүү чедикшининг эртенер. «Колхозчу кежээде» деп пляскага областын он ийн районарының оолдари болгаш кыстары киришкенер. Кубаның болгаш Доннуң колхозчулары эрес-капшагай казак пляскаларын көргүскен. Дагестан АССР-ниң Буйнакский районуң, Башкир АССР-ниң Учалынский болгаш Давлекановский районарының танцорлары, Бурят-Моол АССР-ниң Закам аймааның ыры болгаш пляска ансамбли улустуң пляскаларын чедикшининг күөсеткенер.

Концерттин төмүчүндө концерттиң бүгү киржикчилери 1500 кижи В. Мураделениң «Совет патриоттарының маршы» деп ыры улут көдүрүшүнү күөсеткенер.

Көдээниң бот-тывынгыр уран-чүүлүнүң Бүгү-россий көрүлдезиниң түннел концерти улут чедикшининг эртенер. Ол болза, социалисттик көдээниң культуразының чечектелишиниң кескү херечизи, улустуң уран-чүүлүнүң байлааның херечизи болган.

Көрүлдениң уран-чүүл удуртулганы РСФСР-ниң уран-чүүлдериниң алдарлыг аялдамчылары И. М. Туманов, В. Г. Соколов, В. Ф. Рындиц, Т. А. Установа, ССРЭ-ниң улустуң артизи В. В. Барсова олар чорутканынар.

Концертке эштер Г. М. Маленков, В. М. Молотов, Н. С. Хрушев, К. Е. Ворошилов, Н. А. Булганин, Л. М. Каганович, Н. М. Шверник, Н. Н. Штаталин, А. Н. Косыгин, В. А. Малышев, РСФСР-ниң Министрлер Чөвүделиниң Даргазы А. М. Пузанов, ССРЭ-ниң болгаш РСФСР-ниң Министрлери, Москва хоорайның партия болгаш совет активтери, бүдүрүлгени төлөөлекчилери, эртемнин, литератураның болгаш уран-чүүлүдүн аялдамчылары олурүшканынар. (СЭТА).

Колхозпарга көдээ Советтерниң удуртулганынын деңгелин бедидер

Сөөлгү он чылда анык Тыва болза колхоз тургузуу бажыккан болгаш үрүмек хуу ажал-агырды артык чоруун ол көргүскен. Эблестик көдээ ажал-агыр бүдүрүлгени ам коллективти күш-ажылга, эне-муракчы техникага болгаш агрономиктиг эртеме үндөзөлтөтүп турар.

Көдээ черлерде бүгү нитиниң чеди чыл өөредилгеи боттанган, культур-чырыдышыкының болгаш эмделгени албан черлери тургустунган. Радио, кино, электрификация колхозчу амьдыралда непереп турар.

Барын-Хемчик районда ам 7 колхозтар бар. Олар он-он муң тарыла шөлдерин болгаш шынааларын эзлээн. Колхозчу шөлдерде хөй-хөй тракторлар, комбайнар болгаш көдээ ажал-агырны өске-даа нарын машиналары аялдам турар.

Көдээниң культурут амыдыралын тодаргайлап турар чамдык саннарын көргүзгө болза, районнуң 7 көдээ Советтериниң деңгелинде — нити өөредилгениң 12 школалары, оларны иштинде 1 ортумак, 4 долу эвес ортумак, 7 эге школалар бар. Район 2 көдээ клубтарлыг, 6 библиотекаларлыг болгаш 3 номчулга бажынарлыг, 3 турум болгаш көжер кинолорлыг, 3 колхозтарны радиожуткан, 1 колхоз электрификациялан.

Чеди көдээ Советтерде кижи эмделгени салбырлары бар. Магалиннер тургустунмаан Советтер чок. Көдээниң ажал-агыр, культура тургузушкунуң ол бүгү амыдыралындан көдээ Советтериниң хоорук турар эргези чок. Чаа амьдырал болза, күрүне эрге-чагырганың чер-чер органианыңдан—көдээ Советтерден тодаргай удуртулганы непер турар.

Көдээ Совет болза, бодунуң туруп турар деңгелинде эрге-чагырганың дээди органы болур: Ынчаарга Барын-Хемчик районда чамдык көдээ Советтер ажал-агыр, культура тургузушкунуң чугула уластуоттарга боттарының удуртукчу болгаш башкарыкчы саялдарын көргүсөй турар. Оң чылдагыны чүгө көдээ Советтериниң удуртукчулары кичире дуржулга чогуңда эвес, а көдээ Советтериниң чорутса чогуур аялдамчы район Советиниң күөсөкчи комитетиниң холгаарлап турарында, көдээ Советтериниң ролон көдүрбөй, аялдамчы харысалгазын бедитпей турарында болур.

Көдээ Советтериниң хөй кезин амда эрги кеңир-биле аялдамчымаан. Олар колхозтар-биле, МТС-биле харылааны кичаар тургузарын амда бедилестер. Колхозчу ажал-агырны удуртуу журулду боттарының эргелерин болгаш хүдээлгелерин олар

боду аягылапайн турарлар.

Ол дугайын кандыг фактылар херечилеп турарлыг? Көдээ Советтер, оларның удуртукчулары колхоз бүдүрүлгенини байдалын өөренип көрбөй, ажал-агыр планнарны чедикшининг күөсөдөзи дээш демисеппей турар. Моон чижээге Аягаты суму Совети (даргазы эш Өлчей) хамааржы. Советтин деңгелинде «Комсомол 30 чыл ою» колхоз бар. Колхозтун малы кыжын таарымчалыг чыгып кайаалар-биле чечке хандыртмаан, тудуг бригадалыг багай аялдам турда, ол четпестерини узуткаар талазы-биле органиастыг аялдам суму Совети чорутмаан. Мал кыштагдалышыкының байданы Совет бодунуң сессияларында ийн удаа чугаалашкан, ынчалда-даа шийтирени күөсөлдөзүн органиасталааны-биле байдал хевээр арткан. Суму Советиниң даргазы бүдүн чылдың дургузунда малчынарның херек кырында кичаар аялдам, чурттап турарын барып көрбөзөн. Колхозчулар аразына социалисттик чарышты органиастаарына суму Советиниң депутаттарының болгаш активчилериниң күжүн эвилдөзөзөн.

Ол Советте көдээ клуб болгаш номчулга бажыны бар. Ынчалда-даа эртен кыжын олар аялдамчымаан. Колхозчуларын коммунисттик кижизидилгенин херээнге культуру-чырыдышыкы албан черлериниң ролон суму Совети үнелеп көрбөзөн. Кышкы үеде клубту болгаш номчулга бажыны оттулар ыш-биле хандырар хемчеглерин алыр дугайында чоңуң негелделерин Суму Совети боттандырбаан. Клуб шоочалыг кыштаан.

Көдээ Советтериниң кол аялдамчы бирээзи бүгү нитиниң өөредилгелин органиастаары болур. Кызыл-Тайга суму Советиниң деңгелинде 2 эге школалар бар. Олар база-ла оттулар ыш-биле хандыртмаан. Ынчаарга школаларының өөредилгенин шийтирер байдалдар тургустунуп, шийдижир аргакч сооктуң журулду кичээлдер үстүп турган.

Колхозчу амьдыралды башкарыны суму Советинге хамаарышпас кылдыр санап турар удуртукчулар бар:—школалар колхозтуу болганды, оларны оттулар ыш-биле хандырар колхоз баштаар чериниң херээ-дир—деп, суму Советиниң даргазы эш Чарык-Карак чугаалап турган. Ол суму Советиниң хамаарышпазында «Тилелге» колхоз бар. Ында тудуг аялдамчы темпизи дендин оожумнаан. Дыкка хөй тудугчулар аялдам кылбайн олургулаар фактылар-биле суму Совети эптежиш турар. Органиаст-массалыг аялдам көдээ интеллигенцияны күжүн аягы-

лавайн келген. Нитиниң ажал-агырны доктаатынган күрүне планнарын чедикшининг күөсөдөзүн эрге-чагырганың чер-чер органианы хамаарылга чок кылдыр бодаар бюрократизм-биле шыгыгы демисежири чугула.

Четпестериниң үндөзүн чылдагыны болза, СЭКП райкому болгаш райкүөскомнун аялдамчылары суму Советтериниң тус-тус деңгелинде эргелерин барып турза-даа, айтырлары чүгө колхоз даргалары-биле чугаалажып турарлар. Ынчаарга суму Советиниң болгаш колхозтун баштаар чериниң аразында харылаа кандыг болур журулду, көдээ ажал-агыр артелин органиаста, ажал-агыр талазы-биле улам бажылаанын, ээлчегилг соругаларын кичаар боттандырза чогурунун дугайында практиктик сүмени райкүөском аялдамчылары суму Советтериниң даргаларына бербей, оларның аялдам эки контролдавайн келгенер.

Райкүөскомнун шак ындыг кошкак негелденин аягылап алгаш, Ак суму Советиниң даргазы эш А. Доржу Советтин органиаст-массалыг аялдам сандаргай байдалда тургускан. Активтен ол хоорук аялдам турар. Эш А. Доржу суму Советиниң мал болгаш чер аялдамчы талазы-биле доктаамал комиссияларын составында кичаар аялдам турарын бестин билбес. «Совет Тываның 5 чылы» көдээ ажал-агыр артелини күш-ажыл кылып шыдаар колхозчуларын 5 хузуу колхоз бүдүрүлгенинде киришпей турар. Эш А. Доржу боду колхозчу малчынар ортузунда, Акта школата-даа баарын сонуургаан.—Колхозта мал аялдам берге байдалда-дыр, ону колхоз даргазы харылаап журулду—деп санааш, а ол дугайында харысалганы эш А. Доржу бодундан чайдиралы ордалагып турган. Ол ышкы «Кызыл Борлык суму Совети (даргазы эш Шой-Сюрюн) бодунуң удуртулганы колхозчу ажал-агырже чоокшудатпай турарын демделгээр херек.

Колхозтарын удуртуу — көдээ Советтериниң чугула соругазы. Суму Советтериниң даргаларының талазындан көдээ ажал-агыр, культура тургузушкунуң херээн удуртуун ээ-харысалга чогу-биле көөр чорукту үндөзүн-биле ууткаар херек. Бодунуң шугуму-биле көдээ Советтерге удуртулганы эде тургузары Барын-Хемчиктин райкүөскомундан негетинип турар.

С. АЛЕЕТ,

«Ший» солунунун корреспонденти.

Таңды районуң Сталин аттыг колхозунда

Тарылгага белет.

Таңды районуң улгаттыг каттышкан Сталин аттыг колхозтун тарылгазынын шөлү 1952 чылга удур эртен чылын 7,7 хуу калбарган, а 1953 чылдагызындан бо чылын 12 хуу улгадыр. 1900 гектарга херектелээр үренири бүрүн арыгытланган, машина чепсек, дериг херекселдер шупту септегинген.

Бай-Хаактың машина-трактор станциязы-биле аразында керээзин бадылаан март 28-те хуралына колхозчулар улам бедиткен хүдээлгелерин ап турган. Часык тарылганы 7 аял хүнеринде агротехниктиг негелделер өзугаар доозар, сугаттыг 400 гектарның да бүрүзүндө 25 центнер, а үренин участкарындан 26 центнер, тарая культураларының артан оон өске шөлдериниң да бүрүзүндө 15—20 центнер, картофельдик газындан 146 центнер дүжүттү өстүрүп алыр.

Колхозта органиастатынган 16 диньакчылыг агротехниктиг курс бо өөредилге чылының программасын чедикшининг доозуп турар. Агроном эш Ноздрин лекцияны колхозтун амьдыралында чижектерге холбаштыр, хөрүнүнү тургузуун, үренини болгаш улобренени белеткери билдингир номчуп турар. Колхозчу тараажылар 970 тонна едекти, 22 центнер хүлдү тарылга шөлдерин, 22 центнер болгаш 83 гектарның харын доктааткан. Ховунуң ийн бригадаларының бедеткели хыналдадан багай эвес болган.

Бедеткек хынамчалыг кылдынганды болза, ооң эки түннели боттуг удуртулгандан кол хамааржы. Бо колхоз 1952 чылда 700 гектар тарая культураларының да бүрүзүндө 25 центнер дүжүт алган, а эртен чылын чүгө 4,5 центнер ортумак дүжүттү болган. Хову аялдамчы агротехниктиг негелделерин шыгыгы сагымы чугула.

Нитиниң малын өстүрениге

СЭКП Төп Комитетиниң сентябрь Пленумунуң шийтирениге улам сорук кирген колхозчу ишчилер нитиниң малын өстүрер, ооң продукту-

луун бедидер талазы-биле чүткүдүг аялдам турар. Эртен чылын мал чейи белеткериңниң планын Таңды райондан чүгө Сталин аттыг колхоз күөсеткен болган. Одарын чөп аягылаар, белеткетинген мал чемнерин камнын чарыгдаар дугайында тургустунган графиктин боттанылганы багай эвес болуп, колхозтун малы менди, күштүг чыл аялдам турар.

Белеткетинген мал чемнеринден ам-даа 1500 аял центнер сизген болган эвесе-даа чүүлдер бар. Таңдын мал чеминге бергедей берген чамдык колхозтары бо-ла айтыр тургузуп келген болгулаар. «Кызыл партизаны» чоруткан дилег бижини колхозчуларын март 28-те болган нити хуралына чугаалашкан, 100 центнер сизгени бээрин дугурушкан.

Эртен чылын колхоз мал өстүрениң планын нитизин-биле күөсеткен. 1954 чылда улам бедик көргүзүлгелерин болурунга колхозчу малчынар тодаргай хүдээлгелерин ап турар. Чурттуң шийиндек инектеринден саар 200 башты тургузу азыралга кичирер, бызааларны шуптузун негелеринден аягылап азыраар, 6 айлан өрү назылыг бызааларын баш бүрүзүңе холукта 600 граммдан куду эвес немеде өзүдөлиг болурун чедип алыр.

«Кызыл партизан» колхоз-биле социалисттик чарыгында төрүр 100 бе азы инектен 95 кулун, бызааларны; 100 хойдан 105 хураганнары, а төрүрүр хаван бүрүзүндө 15 оолдарны; саар инектен сезонда 1100 литр сүттү, бир хойдан 2,3 килограмм дүктү алыр хулузген. Ол соругалы дөлдүр, харын ажык күөсөдип болурунга дуржулганы хойжу Биче-оол, инекки Маалай, сааныч Соколова, хаван ажаакчызы Лапшина ышкы муракчы малчынарның практиканы бүзүредип турар.

Колхозтун мал аялдамчыда улут четпестер барын база айтыр херек. Инек фермазының элээн хөй баш малы кайжа чокка доңуп кыштаанын анаа бир айтыр кылдыр көрүп

болбас. Муракчы дуржулганы калбартыр аял чепсек, фермаларда хөй күш негетинер аялдарны механизастаарына хемчеглер алдынайн турар. Ол ышкы малчынарның чуртталга амьдыралычче кичээнгейни улгаттырары чугула.

Колхозтун суурун улам чаагайдырынга

Колхозтун күш-ажыл кылып шыдаар 290 кижигүнери артель устаныны өзугаар аялдарың адыр азы-биле доктаамал бригадалар кылдыр бажылаатынган аялдам турар. Тудуг бригадалында (бригадир Бады-Чамбал) 30 кижи бар. Эртен чылын чуртталганың 13 чаа бажынарны кылган, 23 эрги бажынарны колхоз төвүңче көжүрүп туткан. Ол ышкы 1 ясланы, хлөб бажыраар 1 бажыны, дөрт асырга—1, ийн чүс инекке—2, ийн муң хойга—4 кажалары база кылган.

Бо чылын колхозчу өргелерин, ылаңгыя малчынарны шуптузун чуртталга бажынары-биле хандырар соругалы бажында улам күженишининг аялдам турар. Колхозтун бүдүрүлгө планын өзугаар бо чылын чуртталганың 12, бүдүрүлгениң 4, культура амьдыралдык 2 база 2650 баш малга 7 кажаларны кытыр. Бо талазы-биле белеткек багай эвес боттанып турар. Тайгада белеткетинген 1500 кубометр тудуг ылажындан 875 кубометрин сөөртүп алган, 25 тонна чугай белеткетинген.

Моон-биле кады улут четпестер барын ооп эртин болбас. Тутунган бажынарның шынары куду, чамдыктарының кышлары кылдымаан, кладовкалары, печкалары чок хевээр, иштиң дериглери хандыртмаан. Колхозчулардан ам-даа 28 эрге самдар өглерде чуртавышпаан. Бо талазы-биле колхозтун даргазы эш В. Рудин, иида парторганизация секретары эш М. Нордун-оол олар аял-ишчи удуртулганы күштелдирери чугула.

В. БАИР.

Көдээниң бот-тывынгыр уран-чүүлүнүң Бүгү-россий көрүлдезиниң түннел көргүзүүнүң киржикчилериниң Москваның уран-чүүл мастерлери-биле Кремльге ужурашканы

Апрель 2-де Кремльге, көдээниң бот-тывынгыр уран-чүүлүнүң Бүгү-россий көрүлдезиниң доозулганына алдар болдурган кежээ болган. Көрүлдениң киржикчилери Москваның уран-чүүл мастерлери-биле ужурашкан.

Хүниң ийги чартында Кремльдиң Улут ордузунга бүдүн чартык муң ажыг колхозчулар, МТС-тер аялдамчылары болгаш албан-хаакчылары, көдээ интеллигенцияны төлөөлекчилери чыгылганнар. Оркестрлер диндирер. РСФСР-ниң улустарының аялдамчы ырлар чангылаанып турган. Массалыг оюннарны ор-

ганизастан турган. Дыкка хөй аалчылар Кремльдиң кайгамчыктыг эртинелери-биле танышканнар.

Кежээкиниң 7 шакта шупту Георгийский залга чыгылганнар. РСФСР-ниң Министрлер Чөвүделиниң, ССРЭ-ниң Культура министрствозунуң болгаш РСФСР-ниң Культура министрствозунун мурчундан РСФСР-ниң Культура Министри Т. М. Зуева чыгылганнарга изин-биле байыр чедирген. Көдээниң бот-тывынгыр уран-чүүлүнүң Бүгү-россий көрүлдөзүн совет көдээниң культуразының чедиктелишининг көргүскөни ол демделгешпаан, бү-

гү чыгылганнарын уран-чүүлге чедикшинеринг болурун күзөөн.

Оон соонда найысалдыг уран-чүүл мастерлериниң концерти болган. Адаа Совет Армияны А. В. Александров аттыг Кызыл туктуг ыры болгаш пляска ансамбли, алдар сурагылыг ыраажылар И. Козловский, А. Иванов, В. Давыдова, В. Бунчикова, балерина О. Лепешинская, скрипкач И. Ойстрак болгаш Москваның театрларының, эстрадаларының болгаш филармонияларының өске-даа мастерлери киришкенер.

(СЭТА).

РЕДАКЦИЯГА КЕЛГЕН ЧАГААЛАРЫНЫҢ ДОПЧУЛАЛЫ

Көдээ черлерде аялдамчы чоңуң кадыкшылы дээш эрестиг демиселчилер болуп, боттарының онаашкан хүдээлгелерин ак-сеткилдиг күөсөдип турар совет медицина аялдамчыларын мактап бижээн чагаалар бистич «Шы» солун редакциязынга күзүп турар.

Барын-Хемчиктин «Кызыл тараян» колхозтан эш М. Кеделенин бижип турары болза, колхозтун эмнеге салбырында фельдшер эмчи М. И. Лавтеева бодунуң ишлип алган профессиязынга ынак болуп, аялдамчы келген чыдарының дургузунда совет кижидериниң кадыкшыды дээш шудургу демиселчиңи кар-

гүзүп ап шыдаан.

Комсомолчу кыс бодунуң кол аялдамчы аялдамчы суурунун культура амьдыралына идепкейлиг киржин, колхозчуларын культурут амыдыралды кичаар тургузарын оларга чугаалап берип, чугула беседаларны кылып турар.

Эрзиниң «Кызыл сылдыс» колхозта фельдшер эмчи эш Ковышева аяла аялдамчы-да дөрт чыл аялдам

Германияның Социалистик чаңгыс-аай партиясының IV съездинге апрель 1-де ЭШ А. И. МИКОЯННЫҢ чугаазы

Эрчим эштер!
Силерниң съездинерге, Социалистик чаңгыс-аай партияның бүгү кижигүнеринге болгаш Германияның ажилчы чоннарына Совет Эвилелиниң Коммунист партиясының болгаш совет улустун чүректин ханында акы-думалышкы байыры дамчыдарың мезе чөпшээреп көрүңер. (Адыш часкаашкыны).

Германияның Социалистик чаңгыс-аай партиясының IV съездин болза, немец улустун мурнакчы күштерининг — бодунун чуртунун чаңгыс-эвин катап тургузар, тайбыңа ынакшылды, демократтык болгаш хамаарышпас Германияны тургузар деп эң чугуна национал сорулганы шиптирлээр дээр каттыжал турарының байдалында эртин турар-дыр. (Адыш часкаашкыны).

Социалистик чаңгыс-аай партия герман милитаризмни катап төртүндүрерине база Германияны агрессияның болгаш дайының чаа оода болдуларына удуз. Чөөн болгаш Барыын Германияның чоокшулажышкыны дээр, тайбың керээзин эң дүргөн чарары дээр, Германияны национал катап каттыжышкыны дээр, тайбың болгаш улустар аразына найралдык политиказы дээр демисежип турар чурттук демократтык болгаш патриоттук күштерининг бири одурулларында чоруп турар.

Германияның Социалистик чаңгыс-аай партиясы герман пролетариаттың шимчээшкенин эң дээр революциг чаңчыларын салгап алган. Силерниң партияларың улуг чедишкени болза, ГДР-де ажилчы шимчээшкенинде чарлышкыны алып эрткини, ажилчын партияларың ажилчын ангынын чаңгыс-аай марксисч партиясы кылдыр каттышканы болур. (Адыш часкаашкыны).

Ажилчын ангынын мурнакчы отряды болгаш бодунун улустун эрге-ажыктарының өзүлү камгалакчы болур Германияның Социалистик чаңгыс-аай партиясы ГДР-де бүгү мурнакчы күштерин, национал чаңгыс-эп болгаш чурттук демократтык оруктан көгүлдөзүн эрге-ажыктары оларга үнелик болуп турар бүгү демократтык партияларың тилетирбес национал фронт кылдыр сырый каттыштырган.

Тос чыл мурнуңда, өрттерниң ыжы-ам-даа тайлып чытпез, элээн каш муң совет офицерлер берлячк чонунуң хоорайың амьдыралын таарыштыр тургузуп алыңа дузалажып турган, 1945 чылдык майдагы Берляниң сактып тур мен. Ынчан хоорайың эргелеп башкарың даандырып болгу деп немец демократтык ажилдакчылар Берляниң өзөөш турган. Чамдыктар албадалдык лагерлерге киличкестенип, өскөлдери гитлерге тарадыр ойлатырган болгаш бастырган турган. А ам—немец улуста кайы хире хөй энергия болгаш күштер барын, бузундуларын узуткаарың болгаш хоорайың катап тургузарың талазы-биле кайы хире хөй чүве кылдыңганы, бо кыска үениң дургузунда улус кайы хире күчүлүг демократтык күштерин болгаш кайы хире мергежилдик политиктиг ажилдакчыларың өстүргенин көргөш, кичи кайгаар-дыр. (Динмиттиг адыш часкаашкыны).

Социалистик чаңгыс-аай партияның эң чугула чедишкени болза, ажилчын ангынын тараачынар-биле эвилелин тургусканы болгаш быжылааны болур. Ол эвилел республиканың демократтыг тургузуунуң быжыг үндөзүн болу берген.

ГДР-ниң чонунуң хөй кезин үлөтүрдө болгаш садыга ажыдап, база өзөөш кезин көдээ ажил-агыда ажыдап турар чорук демократтык күрүнениң тургузушкунуңа тараачынарың ужуз-дузаның кудулаптайн турар.

ГДР-де ажилчын ангы биле тараачынарың эвилелин дугайында айтыры улуг политиктиг айтыры болуп турар, ынчангаш Германияның Социалистик чаңгыс-аай партиясының эң биригү хүлээлгези—ажылчын ангы биле тараачынарың эвилелин улам ылай бүгү хемчеглер-биле быжылаары болуп турар. (Ургүчүлөдиг адыш часкаашкыны).

Герман Демократтыг Республиканың ажилчы чоннарың чаа амьдыралды тургузушкунуңа улуг чедишкенин чедиң алган. Социал болгаш национал дарладан хостуг чаа тургузуунуң тилелгези дээр демиселге ГДР-ниң ажилчы чоннары немеч улустун эң улуг огу Карл Маркстың чугаалааны ышкаш анаа карачаңгыс кол чүве болза, күш-ажыл болуп нилетилдик тургузуп турарлар. (Адыш часкаашкыны).

Герман Демократтыг Республикаң улуг монополистик капиталды болгаш помещик—юнжерни чер ээлдерин узуткааны милитаризмниң болгаш реакцияның экономикаг үндөзүнүн база шапканы болуп турар. Мурнуңда дайын талазы-биле кембурудуларның болгаш улуг капи-

талдын холуңга турган бүдүрүлгелер бүгү улустук эвилел-байлаа апарган. Улустук сектор ГДР-ниң үлөтүрүндө кол ужуз-дузалык болуп турар.

Мурнуңда помещиктерниң болгаш юнкерлерниң болуп турган 3 миллион га ажыг черлерни чер чок болгаш өзөөш черлиг тараачынарга дамчыдып берген. Сөөлүг чылдарың дургузунда эки-тураның үндөзүнине тараачынарың баштайгы бүдүрүлгө кооперативтери тыттып келген болгаш быжыгып турар, кооперативтерини-даа, хуу ажилдыг тараачынарың-даа хандарың күлээлдегит МТС-терниң саны болгаш техниктиг чегселенишкени өзүп турар.

Республиканың ажилчы чоннары тайбың экономиканың хөгжүлдөзүнүн талазы-биле улуг болгаш нарын сорулгаларын шиптирлөп, кижилерниң амьдыралын экижидериниң эрге-ажыктарына таарыштыр материалдык болгаш культуруг байлактарын көүдөлдөп турар.

Республиканың үлөтүрү чыл келген тудум-на чайгылыш чок көдүрүшкүнүн оруу-биле чоруп олурар. Үлөтүр продукциязының хемчээли 1954 чылдык эгезинде дайын мурнуңдагы, 1936 чылга хамаарыштыр алдыга 177 хуу болган.

Республиканың үлөтүр хөгжүлдөзүнүн чедиң алдынан дөңгөлөп чонун хергелелдерин улам долдуз хандыры-биле барааннар бүдүрүлгөзүн көүдөлдөп деп эң чугула сорулганы шиптирлээрине эң улуг кичээлгейни салыр арганы берип турар.

Силерниң партиянар болгаш чаазаңар барааннарың шынарың, хамыктың мурнуңда улус хергелелин барааннарың шынарың айтырыларын ам биригү планче чөптү-биле көдүрүп үндүрүп турар. ГДР-де бүдүрүп турар бүгү барааннар капиталистик чурттада бүдүрүп турар барааннарга көөрдө, оон эки шынарың болурун чедиң алдыр херек. Ол дээрге, мырнай боттуз сорулга, анаа немеч ажилчын ангынын болгаш инженер кадрларың күш-ажылга ынакшылды, арга-мергежилдик, билигди болгаш дуржулгалың магалдык болуп турар.

Немец үлөтүрүнүң кылыгыларың тергин эки шынарың бүгү, делегейге алдыраан марказын бедик тудар херек. (Адыш часкаашкыны).

Республиканың үлөтүр хөгжүлдөзүн чедиң алган чедишкенин көдээ ажил-агынын улам ынайгы көдүрүшкүнүң бүгү-ле эргежок чугула таарымчалык байдалдары тургузуп турар. Үлөтүр болза, көдээ ажил-агынын машиналар-биле болгаш удобрениелер-биле, үлөтүр барааннары-биле улам-на өзүп турар хемчээлдерге хандырып шыдаар. ГДР-ниң ажилчын ангызы кооперативчилген-даа, хуу ажилды-даа ажилчы тараачынарга ажилчы чоннарың чаагай байдалын көдүрерине шиптирлиг ужуз-дузалык болуп турар, көдээ ажил-агыны бүгү талагы хөгжүлдөзүнүн, оң продуктулуун бедидериниң херээне бүгү хемчеглер-биле моон сонгаар-даа дуза көргүзөр дээринде чигинишкени чок.

Герман Демократтыг Республиканың ажилчы чоннарың эң улуг чаалап алышкынары болза, ажил чокталышкынын узуткааны, эр, херээжен улустарга күш-ажылдык деп төлөвирин чорутканы, чуртталганын болгаш культураның калбак тудушкуну, социал страхования болгаш Барыын Германияның ажилчы чоннарында чок болуп турар өске-даа чедишкенин көдүрүп турар.

Эң яды тараачынарың урууларыңа чедиң бүгү немеч аныктар билиглериниң үнер дөстөрине чедер арганы Германияның төөгүзүндө бир-ле дугарында алган. Бүгү-ле дээди өөредилге черлериниң экижирти оларны мурнуңда ажитыңган. Ам хандыг-даа немеч оолдар, кыстар боттарының бүгү-ле арга-мергежилдерин калбартыр, дээди өөредилге черлерине чүгө эт-хөрөңгилги ангыларын ажы-төлдери өөрөңдү шыдаар турган, буржуаз корум-чурумдан ылгаштыр боттарының мергежилдерине таарышкан чүдүдери ажилдап тывар аргалык болган. Ынчаарга Герман Демократтыг Республикаң аныктары өөредилгезин доосканда чедиң алган билиглеринге болгаш мергежилдеринге таарышкан ажил-биле магалдыктыңан. Мындыг аргалар турда, аныктар ортузунга партияның ажилын калбаа-биле илпеттерди ынчангаш чугула болуп турар. Аныктар болза, ГДР-де чаа демократтыг корум-чурумнуң идеяг чөлөгичи болуп ужурулуг, чүгө дээрге, ол чаа корум-чурум буржуаз шимчээргине эң улуг аргаларын ажилчын-тараачын аныктарга берип турар. (Адыш часкаашкыны).

Өртктерин чигелдөзүн чайгылыш чокка ургүчүлү чорудуп турары болгаш чонуну хандырылганы эки-

житкени ажилчы чоннарың чаагай байдалың өзүлдөзүн идиңи берип турар. Чонга эргежок чугула барааннар бүдүрериниң хөгжүлдөзүн күштелдеринче казактын алган улаанышкыны республиканың ажилчы чоннарың амьдыралың дөңгөлөп эң чоокку үениң иштинде-де боттуу-биле бедидер арганы берип турар.

ГДР-ниң ажилчы чоннары экономика болгаш культура тургузушкунуң талазы-биле боттарының чедишкенин дөрүм өзүгаар чоргаарланып турар, олар дээртагы хүнүнге бүзүрелдиглер, кризис болгаш ажил чокталышкыны оларга кыжанмай турар. Американың Каттышкан Штаттарында чаа экономикаг кризистин баштайгы демлектери көстүп келген. Барыын Европада америк кризистиг сабалары-биле байдалды ам болур баксыраашкыны хомбаштыр дүвүрээни улам-на өзүп турар, дээртагы хүнүнге бүзүрел чок чорук өзүп турар. АКШ-тын экономиказы-биле сырый холбаалык болгаш оортан хөй чүдүрү талазы-биле хамаарылгалык Барыын Германия болза, барыын герман ажилчынарга ажил чокталышкыны өзүлдөзүн болган оларны байдалың баксыраашкынын таварыштыр кризистиг хажызынга артпас. Герман Демократтыг Республиканың экономикасында ыңдыг айыыл чок, база ГДР-ниң ажилчынарыга болгаш тараачынарыга ыңдыг үлүг-чөл чок чорук кыжанмай турар, чүгө дээрге, ГДР-ниң сайзырангай үлөтүрүндө бүгү продукцияны саарылдырар, ГДР-ниң үлөтүрүнүн бүдүрүлгө күчүлөрүн долу чүткээшкенин болдулар болгаш бүгү чонуну долу ажилдык болур талазы-биле туруштур рыноктун хандырып шыдаар аргалык демократияны болгаш социализмни күчүлүк лагери силерниң артыңарда туруп турар. (Динмиттиг адыш часкаашкыны).

Герман Демократтыг Республиканың ажилчы чоннарының чедишкени немеч улустун бүгү-ле ылаптыг өнүктери-биле кады совет кижилерин база өөртүп турар.

Чээрби беш чылдар четлес үениң дургузунда бистиг чурттарыбыс хан төгүшкүңүң ийи дайынарың чорударыңа чедирип келген Кайзерлик болгаш Гитлерниң антинационалыч политиказыңа чөрүштүр, Совет Эвилелиниң улустарың болгаш герман улустун эрге-ажыктары нинти болуп турар. Оларда боттарың ылгай көржүр чүве-даа чок, олар алышкылар ышкаш тайбың чурттап болур болгаш болур-даа ужурулуг. (Динмиттиг, үр адыш часкаашкыны).

Германияның ажилчын ангынын биле бистиг чуртувустуң ажилчын ангынын аразында акы-думалышкы найралдык бедидерни капиталдык дарлалыңда хосталыр дээр революциг демиселди төөгүзүндө бодунуң дазылдарыг болуп турар.

Совет улустун тураскаал турары болгаш оларның делегей культураның салышкынын бедиди-биле үнелер турары Бахты болгаш Берхсенин, Гетени, Шиллерни болгаш Гейнени немеч улус делегейге берген.

Немец улус болгаш немеч ажилчын шимчээшкени ажилчы чоннары оларны социал хосталганын программазы-биле чепсеглээн, эртеминг социализмниң теориязың үндөзүн салыкчылары—Карл Маркс биле Фридрих Энгельсти делегейге бергенер. Маркс биле Энгельс Германияның ажилчынаның революциг шимчээшкенин болгаш өскө чурттарың ажилчын шимчээшкенин сыныш дивес удурткучулары чораннар. Бистиг партиясы герман революциг ажилчын шимчээшкенин бүгү дуржулганы ханызы-биле өөрөңдү болгаш ажиллап келген. Герман ажилчын ангы барык чартык чус чылдык иштинде «бүгү делегейге социалистик организацияның үлөгери» болуп турган деп бистиг партиявыстың тургузушкуну Ленин айтып турган. Ол болза, марксизмниң чус чыл догунаашкыны баштайгы бежен чылы болган.

Бир эвес марксизмниң төртүтүшкүнү кол ийрилганында немеч ажилчын шимчээшкенин үндөзүнине болдунган болза, марксизм орус ажилчын шимчээшкенин үндөзүнине марксизмниң догунаашкынын ийги чартык чус чылында чекетелдин, улам ымайгы хөгжүлдөни алган. Марксизмниң улуг шыгыракчызы В. И. Ленин марксизмниң арын камгалап ап, марксизмни революциг демиселдиң чаа үе-чазыңга таарыштыр хөгжүткөн. (Адыш часкаашкыны).

СССР-де социализмниң тилелгези, Ленинниң болгаш оң херээниң ургүчүлөкчизи Сталинниң удуртулганы-биле Совет Эвилелиниң Коммунист партиясының чедиң алган теоретиктиг болгаш практиктиг дуржулганы бүгү делегейге ужуздузалык болур чорукту алган. СССР-де социалистик тургузушкунуң теориязы болгаш практиказы өскө улустарың хостуг амьдыралың тургузушкунуң аажок чигедиң турар.

Марксизм бодунуң догунаашкынының үшкү бежен чылыңче киргеш, байып турар болгаш Кыдаттың Коммунист партиясының дуржулганын, ажилчын ангы нилетилдиги шиптирлиг күжү болу берген улус демократиязының чурттарының марксисч-лениниң партияларының дуржулганын, коммунист болгаш ажилчын партиялар оппозицияда туруп турар чурттарың—Францияны болгаш Италияны, Англияны болгаш АКШ-тын, Индияны, Японияны болгаш ош-каш өскө-даа чурттарың дуржулганын база байыр. Ынчангаш немеч ажилчын ангы хөгжүлдөзүн чаа үе-чазыңда бодунуң хүрээлелин чаңгыс-эвин чедиң ап, бодунуң марксисч-лениниң партиязын тургузуп болгаш демократтыг күрүнени тургускаш, Совет Эвилелиниң болгаш өскө-даа чурттарың ажилчын ангызы-биле кады ам марксизм-ленинизмни улуг эртинезин баймышкыныга киржилгениң бодунга төлөтпүгүлүгүзүң кирип турар. (Адыш часкаашкыны).

Октябрь революциязыңа бистиг улустуң тилелгезин герман ажилчынарың байырлап турганы совет кижилер сактып чорур. Социалистик анык күрүнө бастыры деп кордап турган империалистик авантюраларга удуз немеч ажилчынарың демиселдерин утпайн турар бис.

Орус ажилчынар болгаш тараачынар бодунуң ээлдөндө немеч акы-думаларың хосталга дээр демиселге дузаларың боттарының хүлээлгези кылдыр санап турганнар. Пролетаржы сагыш-сеткил каттыштырылганы совет кижилериниң бедиделинде быжым-биле кирген. Бистиг аяда Ленин өөрткөн. 1918 чылда, бистиг чуртувуска аштып болгаш үрелишкенин үезинде база Германияга Кайзерни дүжүргенин бүдүзүндө Ленин Бүгү-эвилелдиң Төп Күүсекчи Комитетинге чагаазыңа мынча деп бижээн: «Бир бейдал империализмниң мангыстарыңдан болгаш араатаннарыңдан хосталга дээр оларны демиселге берге байдалды тургузуптар болза, немеч ажилчынарга дузалары-биле тараа курлавырын улуг элеватор бүрүзүңге тургузар кылдыр доктаадылы». Совет Эвилели пролетаржы интернационализмниң ол чачылдарың ыдыкты-биле кадалап болгаш быжылап турар. (Динмиттиг адыш часкаашкыны).

Герман Демократтыг Республиканың катап тургузушкунуңа болгаш хөгжүлдөзүнине Совет Эвилелиниң улуг болгаш бүгү талагы дузалыгы дугайың ГДР-ниң ажилчы чоннары эки бирилер. Совет Эвилели болза, дайын шүүдөлдери дужаарын болгаш дайынын уржуктары-биле холбашкан өскө-даа хүлээлгелери кызырган, а оон соонда ол бүгүден Герман Демократтыг Республиканы мырнай хостатан, ол ышкаш ГДР-ниң эзлөп чаргырылга чарыгдаларың эң биче хемчээлге чедиң кудулаткан. Бо бүгү чигедишкенин ГДР-ниң ажил-агы хөгжүлдөзүн дүргөдөзүнине болгаш немеч улустун амьдырал дөңгөлөп бедидерине идиңи берип турар.

Совет Эвилели биле ГДР-ниң аразында харылзааларың дугайында Совет Чазактың сөөлүг меделди бодуну чугаалап турар, анаа дүшүштү Совет Эвилели ГДР-биле өскө тускай хамаарышпас күрүнелер-биле бир дөмей шак ыңдыг харылзаалары доктаадып тургускан. Ам ГДР Барыын Германия-биле боттарының аразында харылзааларың айтырыларын кириштирбишап, бодунуң иштиги болгаш даштык херектерин бодунуң көргөни-биле хостуг шиптирлээр. (Адыш часкаашкыны).

Совет болгаш немеч улустарың аразында найрал немеч пролетарият болгаш немеч улуста бар бүгү депшилдиг чүдүлөр чаңгыс-аай тайбыңа ынакшылды, Демократты Германия дээр демиселге каттыжып турда, немеч улус тайбың болгаш демократияны бүгү лагери-биле кады Европага болгаш бүгү делегейге тайбыңы база айыыл чок чорукту камгалап турда ам улам-на быжыгар.

Бистиг чурттарывыстың улустары

тайбыңа болгаш найралга чурттаар ужурулуг деп чүвени төөгүңүң дуржулганы өөредип турар. Ол найрал чүгө бистиг улустарывыстың чаагай байдалыңа эвес, харын Европаның бүгү улустарыңа чугула болуп турар. Бир эвес герман болгаш совет улустар боттарының бүгү күштериниң күженишкени-биле тайбың дээр демисежир деп шиптирлиг чорун илередир болза, Европада тайбың хандырыңган деп санап болур дээрзи И. В. Сталин чөптү-биле айтып турган.

Амгы үениң кол айтыры болза, тайбың болгаш бүгү улустарга айыыл чок чорук болуп турар. Совет Эвилели тайбыңың херээви чайгылыш чокка камгалап болгаш чаа дайынын өскөдүкчүлөзүнүн планын сыйгаландыр илередиң турар. Тайбың дээр Совет Эвилели-биле кады улуг Кыдаттың улус демократиязын европа чурттарының болгаш Герман Демократтыг республиканың улустары демисежип турар. Ол демисел делегейин бүгү улустарың деткимчезинге таваржып турар. Тайбыңың лагери улам-на тилетирбес күш болуп бар чыдар. Улустарың чаа хоозурадыктың дайыңе чаа каарын күзөп турар кижилерниң кем-буруулуг бодалдары улам-на шиптирлиг удуранышкыга таваржып турар.

Совет Эвилели Берлин чөвүлдү аразында Европага коллективтиг айыыл чок чоруктуң дугайында нинти европа керээзин чарар дугайында айтырыңы чугаалажып көрүлдө кирип саналдаан. Ындыг керээ Европаның чамдык күрүнелери Европаның өскө күрүнелерине удуз бөлүлгөжүшкүнүң тургузарың бой-дурбас ийик, Европаның чарлышкынының орунга Каттышкан Национал Организациязының Уставының принциптерине дүшүштү Европаның коллективтиг айыыл чок чоруну хандырыңын херээңге Европаның бүгү чурттарың нилетил тургузууңа хамаарылга чокка оларны күженишкенин каттыштырар ийик. Ол саналдарың перспективазы болгаш ылангы оларын Германияны келдир үезинге улуг ужуз-дузалык чигизинг чок.

Ындыг керээ олар Европаның чарлышкынына, милитаризастыңан Барыын Германияның ол бөлүлгөжүшкүнүң кол согучу күжү бөлүп киржилгези-биле барыын европа күрүнелериниң агрессии бөлүлгөжүшкүнүң тургузарыңа кордаткан ужурунда Европаның улустарың деткимчи турары болгаш деткип шыдавазы бон болгаш париж керээлеринге альтернатива болуп шыдаар ийик. Ынчангаш Совет Эвилели оң тайбыңче күзөп-чүткүлдөзүн удуранышкы ол керээлерге удураның, Барыын Германияны катап чепсеглээрине шиптирлиги биле удуранып турар. (Адыш часкаашкыны).

Францияны, Англияны болгаш Американы Каттышкан Штаттарының Чазактарыңа Совет Эвилелиниң дүүн чорутканы, коллективтиг айыыл чок чоруктуң дугайында нинти-европа керээзинге АКШ-тын киржириң дугайында айтырың Совет Чазактың канчаар көрүп турары болгаш Атлантика пактызыңа Совет Эвилелиниң киржириң дугайында айтырыңы чугаалажып көөрүңе оң бөлениниң дугайын илередиң турар иотазыңа ужуздузалын ажыг үнелээр берге. Коллективтиг айыыл чок чоруктуң дугайында нинти-европа керээзинге удуз барыын талакы үш министрлерниң Берлин чөвүлдө хураыңга идиң үндүрүп турган ол ийи удуранышкынарың ол нота күш чок бодулар ужурулуг. Бо айтырыларың талазы-биле совет саналдарың хүлээп алыры улустар аразында байдалды дүшүктүрүп чорун үндөзүн-биле чавырылдырып, тайбыңың быжыгыларың болгаш улустарың айыыл чок чорун хандырыңын херээңге үнелеп четес ужуздузалык болур ийик. Ол саналдарың хүлээп алыры герман айтырыңың эң дүргөн шиптирлээрине база-ла чигизинг чок идиң бээр ийик. (Адыш часкаашкыны).

Германияның тайбыңа ынакшылды күштериниң чөлөгичи, немеч нацияны өскө нациялар-биле эки-кожа-хөлбээ харылзааларың камгалакчы харын Герман Демократтыг Республика болуп турар деп тодаргай фактыны Герман Демократтыг Республикага хамаарыштыр Барыын чүктен эзеп турар мецендик болгаш хоптаашкының хирлиг чалгылары улустарды чажырал шыдаас.

Германияның Социалистик чаңгыс-аай партиязының төөгүлүгү хүлээлгези хамыктын мурнуңда чүл дээрге, ол немеч улусту дайын буурашкынарың оруундан тайбың чекетелишкенин оруунче кезээде

кирир ужурулуг. (Ургүчүлөдиг адыш часкаашкыны). Агрессия бөлүктөрүн демократтыг республикага удуз өжөөнүн халдаашкынарың талазы-биле чүл дээрге, Ленинниң мындыг өстөрүн сагындары маңа тааржы бээр-дир: «Халдаашкынарың каржызы болгаш ээргиниң ыткыры ол каржы халдаашкынарың кылып турар политиктиг элементин күжүңе дедир пропорционалдык болуру кончуг ургүчү».

Герман айтырыңы шиптирлээрине идиң берип турар чепсектерин бирөөзи Чөөн болгаш Барыын Германияның аразыңа чокшулажышкы болур.

Берлин чөвүлдө хураыңга Совет Эвилели Барыын болгаш Чөөн Германияны аразыңа ыңдыг чоокшулажышкының программазын саналдаан. Ол программазы Герман Демократтыг Республиканың чааа база деткээ. Германияны ийи кезектериниң аразыңа ажил-агы, культура болгаш өскө-даа харылзаалары хөгжүлдери ыңдыг чоокшулажышкыны ботандырыңа болгаш оарын талакы күрүнелерин политиканың ужурунда Германияны башкаланып чарылган чорун узуткаарыңа идиң бээр деп санап турар бис.

Барыын талада чурттап турар немечтер биле чөөн талада чурттап турар немечтер аразында экономикаг солжугулганы болгаш культуру харылзаалары хөгжүлдерине кым моондактап турарың?

Эрги Германияга барыын болгаш чөөн талакы областтарың аразыңа бараан саарылганы 4 миллиард марка (акша) алып турган болза, 1953 чылда иштики-герман садыг чүгө 500 миллион марканд биче-ле ажил болган ышкажыгай.

Алгы-ангы герман девискээлери аразыңа калбак солжугулганы катап тургузарың эргежок чугулазы тодаргай. Герман Демократтыг Республиканың чааа иштики-герман садыгын хөгжүлдөзүн күженишкенин салып турда, американаарың айтып беришкенин айындап эртпес бон эрге-чагырга ажал-агы харылзааларың таарыштыр тургузарың херек кырында үзе сол турар.

Чижээ, Пурга бүдүрүп үндүрүп турган каның дыка хөй кезин машина тургузушкунуң бүдүрүлгелерине сайзыралып кылдыр-биле хамыктын мурнуңда Германияны чөөн областтарыңа чорудуп турган дээрн бүгүдөзүңе билдинтир. Капиталистик рынокта саарылганы улам өзүп турар бергелериниң ужурунда барыын-герман металлургия үлөтүрү бергелээшкениңге таваржып, кады Совет Эвилелин болгаш демократтыг өскө-даа чурттарга садарыңа безин белең турбуже, бон эрге-чагыргалар ам Герман Демократтыг Республикага кан садарыңдан ойталап турар.

Социализм лагериниң чурттары-биле садыгы болгаш ажил-херекчи харылзаалары хөгжүлдериниң эргежок чугулазы Барыын Германияның үлөтүрү ажил-херекчи чамдык бөлүктөрү бон чажырыкчылардан мурнай билип алган болгаш Москваге боттарың талээлекчилерин чорудары-биле организастыңаннар. Олар Совет Эвилелиниң ажил-агы организастылары-биле калбак харылзаалар болгаш ажил-херекчи холбаажылдар дээр туржуп турарлар.

Совет ажил-агы организастылары оларга эки байдалдык хамаарышталык болур, база бир эвес Барыын Германияның үлөтүрү бөлүктөрүн талээлекчилерине бон чажырыкчылар шалтыктаваас болза, олар тодаргай практиктик түнелдерин чедиң алып деп болза чогуур.

Ынчалза-даа бараан солжугулганы шуут Барыын болгаш Чөөн Германияны аразыңа чүгө хөгжүбес ужурулуг?—деп чагаар айтыры моон-биле кады тургустунуп келдир.

Чөөн болгаш Барыын Германияны аразында ажил-агы харылзааларың кылым үстүшкүнү бон чажырыкчы бөлүктөрүн буруу-чу биле болган дээр дугайын фактылар чугалап турар. Культура харылзааларың: литераторларны, артистерни, журукчуларны, эртемденерни аразында харылзааларың; профэвилел, аныктар, херээженер организацияларының болгаш Герман Демократтыг Республика биле Бар

